
CHULIGANIŠKO IR PAVOJINGO VAIRAVIMO, KAIP KELIŲ EISMO TAISYKLIŲ PAŽEIDIMŲ, VERTINIMAS

Valentinas Tumas*

*Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Policijos veiklos katedra
V. Putvinskio g. 70, LT-44211 Kaunas
Telefonas*

Elektroninis paštas: tumas.valent@mruni.eu

Santrauka. Straipsnyje nagrinėjamos chuliganiško ir pavojingo vairavimo teisinės sampratos, veiką apibūdinantys požymiai, atsakomybė, kylanti už šiuos kelių eismo taisyklių pažeidimus. Straipsnyje pateikti chuliganiško ir pavojingo vairavimo pavyzdžiai iš Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo praktikos, aptariami tokių bylų įrodinėjimo ir bylų nagrinėjimo ypatumai. Atliktas chuliganiško ir pavojingo vairavimo supratimo tyrimas, apibendrinti anketinių duomenų rezultatai. Analizuojama 2009 – 2011 metų chuliganiško ir pavojingo vairavimo Lietuvoje statistika.

Pagrindinės sąvokos: Kelių eismo taisyklės, eismo saugumas, chuliganiškas vairavimas, pavojingas vairavimas.

IVADAS

Vairavimo kultūros trūkumas gatvėse opi šiuolaikinio eismo problema, kurią pastebi ne vienas eismo dalyvis. Nekultūringi, be atsakomybės vairuotojai kelia grėsmę sau ir kitiems eismo dalyviams. Chuliganiškas ar pavojingas vairavimas yra plačiai paplitęs ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje. Šiuos pažeidimus yra sunku įrodyti ir tuo naudodamiesi vairuotojai išvengia atsakomybės už pažeidimus. Administracinių teisės pažeidimų kodekso normos dispozicijoje, reglamentuojančiose chuliganišką ir pavojingą vairavimą nėra aiškiai nurodytos aplinkybės, dėl kurių vairuotojui atsiranda atsakomybė.

Darbo naujumas ir aktualumas. Teisinėje literatūroje ir mokslinėse studijose neteko aptikti chuliganiško ir pavojingo vairavimo teisinio vertinimo bei nagrinėjimo. Pavojingo ir chuliganiško vairavimo sampratą daugiausia yra formuojama teismų praktika nagrinėjant šių pažeidimų bylas. Pavojingas vairavimas ir ypač vairavimas dėl chuliganiškų paskatų yra priskiriamas prie grubiųjų Kelių eismo taisyklių pažeidimų, o vyraujanti visuomenės nuomonė dėl šio reiškinio yra neadekvati ar net priešinga teisės normoms. Tikslinga atlikti tyrimus, kurių metu būtų nustatomas piliečių požiūris ir vertintinumas, kad ateityje būtų galima kontroliuoti pavojingo ir chuliganiško vairavimo plitimą. Šiuo tyrimu bandyta atskleisti chuliganiško ir pavojingo vairavimo reiškinį teisės normų aspektais, ieškota charakteringiausių šio reiškinio pavyzdžių ir pateikti jų vertinimai.

Darbo tikslas: iširti eismo dalyvių chuliganiško ir pavojingo vairavimo pažeidimų vertinimą.

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti chuliganiško ir pavojingo vairavimo ypatumus ir jų teisinį reguliavimą.
2. Aptarti teismų praktiką, nagrinėjant chuliganiško ir pavojingo vairavimo atvejus;
3. Iširti eismo dalyvių požiūrį į chuliganišką ir pavojingą vairavimą;

Hipotezė: Nemaža dalis visuomenės nežino kokie eismo dalyvio veiksmai laikytini chuliganiškais ar pavojingais. Atliktas tyrimas turėtų įnešti daugiau aiškumo.

Darbo metodai: anketinė apklausa, teisinių dokumentų ir statistinių duomenų analizė.

CHULIGANIŠKO IR PAVOJINGO VAIRAVIMO VERTINIMAS TEISĖS NORMŲ ASPEKTAIS

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksu (toliau – ATPK) chuliganiškas ir pavojingas vairavimas, tai transporto priemonių vairavimas, vienu metu ar paeiliui padarant kelis eismo taisyklių pažeidimus, keliančius grėsmę eismo saugumui, taip pat Kelių eismo taisyklių (toliau – KET) pažeidimas, sukėlęs pavojingą situaciją, tai yra privertęs kitus eismo dalyvius staigiai keisti judėjimo greitį, kryptį arba imtis kitokių veiksmų savo ar kitų žmonių saugumui užtikrinti.¹ Iš šio ATPK straipsnio nėra aišku, kas yra chuliganiškas, o kas yra pavojingas vairavimas, ar jie galioja kartu ar atskirai. Todėl būtina šias sąvokas atskirti, kad būtų lengviau suprasti jų skirtumus ir panašumus.

Chuliganiškas vairavimas, tai yra kelių eismo taisyklių pažeidimas dėl chuliganiškų paskatų, keliantis pavojų eismo saugumui arba savo ar kitų žmonių saugumui.² Asmuo administracinėn atsakomybėn pagal ATPK 124² straipsnio 2 dalį, už chuliganišką vairavimą, gali būti patrauktas tik tada, kai: 1) nustatytos chuliganiškos paskatos; 2) pažeistos KET nuostatos; 3) vairavimas sukėlė pavojų eismo saugumui arba savo ar kitų žmonių saugumui.

Iš ATPK straipsnio dispozicijos matyti, kad tam, kad konstatuoti, jog asmuo vairavo chuliganiškai, nepakanka vien konstatuoti kelių eismo taisyklių pažeidimo, o turi būti įrodytos chuliganiškos paskatos. Chuliganiškos paskatos pasireiškia – aktyviais veiksmais, kuriais

¹ Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso 124² straipsnio 1 dalis. Vilnius, 2009.

² Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso 124² straipsnio 2 dalis. Vilnius, 2009.

šturkščiai pažeidžiama viešoji tvarka, eismo saugumas ir yra aiškus visuomenės negerbimas ir kai nėra konkrečių, aiškių motyvų ir tikslų tokiam elgesiui.

Kelių eismo taisyklės teigia, kad:

1. Eismo dalyviai privalo laikytis visų būtinų atsargumo priemonių, nekelti pavojaus kitų eismo dalyvių, kitų asmenų ar jų turto saugumui ir aplinkai, taip pat siekdami išvengti nuostolingų padarinių arba juos sumažinti privalo imtis visų būtinų priemonių, išskyrus tuos atvejus, kai dėl to kiltų pavojus jų pačių, kitų žmonių gyvybei ar sveikatai arba tokios priemonės padarytų dar daugiau žalos palyginti su ta, kurios būtų galima išvengti.³

2. Transporto priemonių vairuotojai privalo kelyje visada elgtis taip, kad nesukeltų pavojaus kitiems eismo dalyviams ir nesudarytų kliūčių jų eismui.⁴

Asmuo pažeidęs šiuos KET punktų reikalavimus sukelia pavojų visuomenei ir saugumui, tai yra susidaro būtina sąlyga kilti administracinei atsakomybei. Galima teigti, kad vairavimą sukeliantį pavojų sau ir kitiems eismo dalyviams galima apibūdinti kaip kelių eismo taisyklių nesilaikymą, kuris sukelia grėsmę savo ir kitų asmenų sveikatai, gyvybei ar turtui.

Chuliganiškas vairavimas pasireiškia aktyviais veiksmais, kuriais šturkščiai pažeidžiama viešoji tvarka ir rodomas aiškus visuomenės negerbimas:

- Aktyvūs veiksmai - tai kūno judėjimas sąmoningai nukreiptas į tam tikrą tikslą.
- Šturkščiai pažeidžiama viešoji tvarka – tai tokie pažeidimai, kuriems įvykus atsiranda realios pasekmės (reali žala).
- Aiškus visuomenės negerbimas – įstatymų ir visuomenės nustatytų normų nesilaikymas sukeliantis visuomenės narių pasipiktinimą.

Chuliganiško vairavimo būtinas požymis yra tyčia. Pagal ATPK Administracinis teisės pažeidimas laikomas padarytu tyčia, jeigu jį padaręs asmuo suprato priešingą teisei savo veikimo arba neveikimo pobūdį, numatė žalingas jo pasekmes ir jų norėjo arba nors ir nenorėjo šių pasekmių, bet sąmoningai leido joms kilti.⁵ Jei nėra bent vieno iš šių požymių, padarytos veikos negalima laikyti, kad ji padaryta iš chuliganiškų paskatų.

Norint aiškiai nusakyti, kokie yra chuliganiško vairavimo požymiai reikia remtis teismų praktika. Teismų praktikoje yra aptinkama gana daug įvairių pavyzdžių, įvairių elgesio variantų, kurie kvalifikuojami, kaip chuliganiškas vairavimas.

³ Kelių eismo taisyklių 9 punktą. Vilnius, 2010.

⁴ Kelių eismo taisyklių 28 punktą. Vilnius, 2010.

⁵ Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso 10 straipsnis. Vilnius, 2009.

Pavojingas vairavimas, tai transporto priemonių vairavimas, vienu metu ar paeiliui padarant kelis eismo taisyklių pažeidimus, keliančius grėsmę eismo saugumui, taip pat Kelių eismo taisyklių (KET) pažeidimas, sukėles pavojingą situaciją, tai yra privertęs kitus eismo dalyvius staigiai keisti judėjimo greitį, kryptį arba imtis kitokių veiksmų savo ar kitų žmonių saugumui užtikrinti.⁶

Pavojingas vairavimas – tai toks vairavimas, kuris kelia grėsmę savo ir aplinkinių sveikatai, gyvybei ar turtui. ATPK 124² straipsnio 1 dalyje yra nurodytos kelios aplinkybės, kuomet vairavimas yra laikomas pavojingu: 1) Transporto priemonės vairavimas, sukeliantis grėsmę eismo saugumui; 2) KET pažeidimas sukėles pavojingą situaciją; 3) Pavojaus sukėlimas savo ir kitų eismo dalyvių sveikatai, gyvybei ar turtui.

Pavojingas vairavimas taip pat, kaip ir chuliganiškas vairavimas pasireiškia aktyviais veiksmais, kuriais šiurkščiai pažeidžiama viešoji tvarka ir rodomas aiškus visuomenės negebimas.

CHULIGANIŠKO VAIRAVIMO VERTINIMO ASPEKTAI TEISMŲ PRAKTIKOJE

Teismų praktika yra svarbi galiojančios teisės norma. Tai reiškia, kad konkretus tam tikros įstatymų leidėjo priimtos teisinės priemonės poveikis matomas tada, kai teismai ją pradeda naudoti kaip pagrindą sprendimams konkrečiuose ginčiuose priimti.

Teismai dažnai susiduria su chuliganiško vairavimo problema, tad apžvelkime keletą būdingiausių pavyzdžių, kuriuose atsispindi chuliganiško vairavimo požymiai.

1. Iš chuliganiškų paskatų motociklu važiavo ant vieno galinio rato, nevažiavo kuo arčiau važiuojamosios dalies dešiniojo krašto, tuo sukeldamas pavojų savo ir kitų eismo dalyvių saugumui.⁷ Iš šių aplinkybių matyti, chuliganiško vairavimo požymis - pavojaus sukėlimas sau ir aplinkiniams, nes asmuo važiuodamas motociklą ant vieno galinio rato, važiuodamas toli nuo važiuojamosios dalies dešiniojo krašto sukėlė pavojų savo ir kitų eismo dalyvių saugumui. Pavojaus sukėlimas – grėsmė savo ar kito asmens sveikatai, gyvybei, asmens turto apgadinimui. Šis pavojaus sukėlimas atsiranda tuomet, kai vairuoja iš chuliganiškų paskatų ten, kur yra intensyvus eismas, kur yra daug pėsčiųjų, gyvenamosiose zonose ir pan. Tačiau negalima teigti, kad asmenys gali važiuoti keldami grėsmę kur nėra vaikščiojančių asmenų ar automobilių srauto, tokiose vietose gali grėsti pavojus asmenų ar valstybės turtui.

⁶ Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso 124² straipsnio 1 dalis. Vilnius, 2009.

⁷ Lietuvos Vyriausiasis Administracinis Teismas byla Nr. N⁴⁴⁴-665/2011 2011 m. kovo 4 d. Vilnius.

2. Vairuodamas automobilį dideliu greičiu apvažiavo kitą automobilį iš dešinės pusės ir, įvažiuavęs į prekybos centro automobilių stovėjimo aikštelę, tyčia staigiai stabdė automobilį rankiniu stabdžiu, nesant tam jokio pagrindo, prasisukant priekiniams automobilio ratams tyčia suko automobilį ratu, tuo sukeldamas pavojų savo ir kitų žmonių saugumui.⁸ Šiame pavyzdyje pateiktas kitoks chuliganiško vairavimo pavyzdys. Iš jo matyti keli KET pažeidimai iš eilės:

- Eismo dalyviai privalo išmanyti Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymą, mokėti šias taisykles (Kelių eismo taisykles) ir jų laikytis.⁹
- Eismo dalyviai privalo laikytis visų būtinų atsargumo priemonių, nekelti pavojaus kitų eismo dalyvių, kitų asmenų ar jų turto saugumui ir aplinkai, <...>.¹⁰
- Vairuotojas privalo imtis visų būtinų priemonių savo, keleivių ir krovinio saugumui kelionės metu užtikrinti.¹¹
- Transporto priemonių vairuotojai privalo kelyje visada elgtis taip, kad nesukeltų pavojaus kitiems eismo dalyviams ir nesudarytų kliūčių jų eismui.¹²
- Draudžiama apvažiuoti ta pačia kryptimi važiuojančias transporto priemones iš dešinės (išskyrus leistiną sukančių į kairę, apsisukančių transporto priemonių apvažiavimą iš dešinės) važiuojant kelkraščiu, lėtėjimo ar greitėjimo juosta, jeigu kelio ženklai ir ženklinimas nenumato kitaip.¹³

Pilietis, šioje byloje, apeliaciniu skundu prašė nutraukti teismo nutartį ir byla nagrinėti iš naujo, nes teigė, kad važiavo ne didesniu nei 40 km/h greičiu. Paaiškino, kad kitų transporto priemonių ar kitų asmenų prekybos centro automobilių stovėjimo aikštelėje tuo metu nebuvo. Tačiau teismas šį apeliacinį skundą atmetė, teigdamas, kad nors ir nebuvo aikštelėje asmenų ar automobilių, tokiais veiksmais kėlė pavojų savo sveikatai ir turtui ir, kad tai buvo daugkartiniai tyčiniai veiksmai.

3. Sankryžoje vairuodamas automobilį, pavojingai apsisuko (įvažiavo į priešpriešinio eismo juostą) ir važiuodamas prieš eismą kėlė pavojų savo ir kitų asmenų saugumui, tai darė dėl chuliganiškų paskatų.¹⁴ Iš šio pavyzdžio matyti, taip pat keli KET pažeidimai:

⁸ Lietuvos Vyriausias Administracinis Teismas byla Nr. N⁴⁴⁴-460/2011 2011 m. sausio 31 d. Vilnius.

⁹ Kelių eismo taisyklių 5 punktas. Vilnius, 2010.

¹⁰ Kelių eismo taisyklių 9 punktas. Vilnius, 2010.

¹¹ Kelių eismo taisyklių 19 punktas. Vilnius, 2010.

¹² Kelių eismo taisyklių 28 punktas. Vilnius, 2010.

¹³ Kelių eismo taisyklių 105 punktas. Vilnius, 2010.

¹⁴ Lietuvos Vyriausias Administracinis Teismas byla Nr. N⁴⁴⁴-3072/2010 2010 m. gruodžio 23 d. Vilnius.

- Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo ir Kelių eismo taisyklių neišmanymas (transporto priemonių manevravimo ir išsidėstymo kelyje taisyklės).
- Reikia sukti taip, kad įvažiuodama į važiujamųjų dalių sankirtą ir išvažiuodama iš jos transporto priemonė neatsidurtų priešpriešinio eismo juostoje.¹⁵
- pavojaus sukėlimas kitiems eismo dalyviams.

4. Važiudamas dideliu greičiu suko „saulutes“, t.y. buksuodamas ratais slydo šonu ant sausos asfalto dangos, sukeldamas realų pavojų sau ir kitiems asmenims, gadindamas kelio dangą.¹⁶

5. Tamsiu paros metu vairavo automobilį neįsijungęs artimųjų žibintų šviesų, be tikslo suko ratus (važiavo ratu) kelyje ir taip kėlė pavojų kitiems eismo dalyviams bei aiškiai išreiškė nepagarbą eismo dalyviams ir aplinkiniams.¹⁷

6. Iš chuliganiškų paskatų sukosi ratu, kirsdamas horizontaliąją dvigubą ištisinę kelių ženklavimo liniją, tuo sukėlė visuomenės nepasitenkinimą, sukėlė grėsmę kitiems eismo dalyviams.¹⁸

Paskutiniuose pavyzdžiuose galima išskirti tokius bendrus pažeidimus:

- Veiksmai keliantys grėsmę sau ir kitiems eismo dalyviams
- Akivaizdus kitų eismo dalyvių negerbimas ir jų numatytos veiklos trikdymas
- Kelio dangos ir kelio ženklavimo gadinimas, nesilaikymas nustatytų pagrindinių eismo keliais taisyklių

Taigi, kaip matoma yra daugybė chuliganiško vairavimo pavyzdžių, kuriuose atsispindi įvairūs vairavimo būdai, kurie kelia pavojų aplinkiniams ir pačiam sau. Toks vairavimas nėra tik nekalti „saulyčių paišymai aikštelėse ar gatvėse“, kaip yra suprantama paprastam žmogui. Tokiose bylose, kuriose yra nagrinėjami chuliganiško vairavimo atvejai, pažeidžiantys teisės normų reikalavimus, turėtų būti aiškiai išdėstyti įrodymai dėl kiekvienos veikos požymių. Taip pat būtina išsiaiškinti ir surinkti įrodymus ar tikrai savo veiksmais asmuo sukėlė pavojų sau ir aplinkiniams ar veiksmai atlikti iš chuliganiškų paskatų.

¹⁵ Kelių eismo taisyklių 113 punktas. Vilnius, 2010.

¹⁶ Lietuvos Vyriausias Administracinis Teismas byla Nr. N-261-7932/2010 2010 m. gruodžio 2 d. Vilnius.

¹⁷ Lietuvos Vyriausias Administracinis Teismas byla Nr. N⁵⁷⁵-4414/2009 2009 m. rugsėjo 18 d. Vilnius.

¹⁸ Lietuvos Vyriausias Administracinis Teismas byla Nr. N-261-2790/2009 2009 m. gruodžio 4 d. Vilnius.

PAVOJINGO VAIRAVIMO VERTINIMO ASPEKTAI TEISMŲ PRAKTIKOJE

Pavojingą vairavimą, kaip ir chuliganišką yra sunku apibrėžti nenagrinėjant konkrečių pavyzdžių, todėl taip pat reikia vadovautis Lietuvos Vyriausiojo Administracinio teismo praktika, kurioje yra nurodytos pavojingo vairavimo aplinkybės ir būdai, dėl kurių veika būtų kvalifikuojama, kaip pavojingas vairavimas. Panagrinėkime keletą pavyzdžių.

1. Piliietis persirikiuodamas, nedavė kelio transporto priemonėms, važiuojančioms ta pačia kryptimi gretima juosta, ir taip privertė jų vairuotojus staigiai stabdyti bei keisti važiavimo kryptį. Tokiais veiksmais sudarė pavojingas situacijas.¹⁹ Šiame pavyzdyje piliečio pažeidimas kvalifikuojamas pagal ATPK 124² straipsnio 1 dalį, nes atitinka šioje normoje esančias atsakomybės kilimo sąlygas:

- Važiuodamas nedavė kelio kitiems eismo dalyviams, važiuojantiems ta pačia kryptimi, gretimoje juostoje.

- Privertė kitus eismo dalyvius staigiai stabdyti ir keisti važiavimo kryptį.

2. Piliietis lenkdamas kitą automobilį, kirto ištinę kelio ženklavimo liniją, pažeidė kelio ženklo „Lenkti draudžiama“ reikalavimą, lenkė kelio ruože pažymėtame kelio ženklais „Daug eismo įvykių“, kur prieš kelio vingį yra blogas matomumas, keldamas grėsmę eismo saugumui.²⁰ Šiame pavyzdyje pavojingo vairavimo požymis yra: nesilaikymas kelių eismo taisyklių, vienu metu padarant kelis pažeidimus, sukeltą grėsmę kitiems eismo dalyviams.

3. Vairuodamas automobilį nedavė kelio sankryžoje kitai transporto priemonei, sukeldamas pavojingą situaciją, t. y. privertė kitą eismo dalyvį staigiai keisti judėjimo greitį ir kryptį.²¹ Iš šio pavyzdžio matyti, kad vairuotojas sukėlė pavojingą situaciją tokiais savo veiksmais:

- Sankryžoje nedavė kelio kitai transporto priemonei.

- Privertė kitą eismo dalyvį staigiai keisti judėjimo greitį ir kryptį.

Taigi, iš pateiktų Lietuvos Vyriausiojo Administracinio teismo bylų matyti, kad dažniausiai pavojingu vairavimu laiko tokį vairavimą, kuris yra grėsmingas kito eismo dalyvio atžvilgiu, sukeltą situaciją, kurių pasekmės gali būti turto apgadinimas, sveikatos sutrikdymas ar net gyvybės atėmimas.

¹⁹ Lietuvos Vyriausiasis Administracinis Teismas byla Nr. N⁶²-2925/2010 2010 m. vasario 12 d. Vilnius.

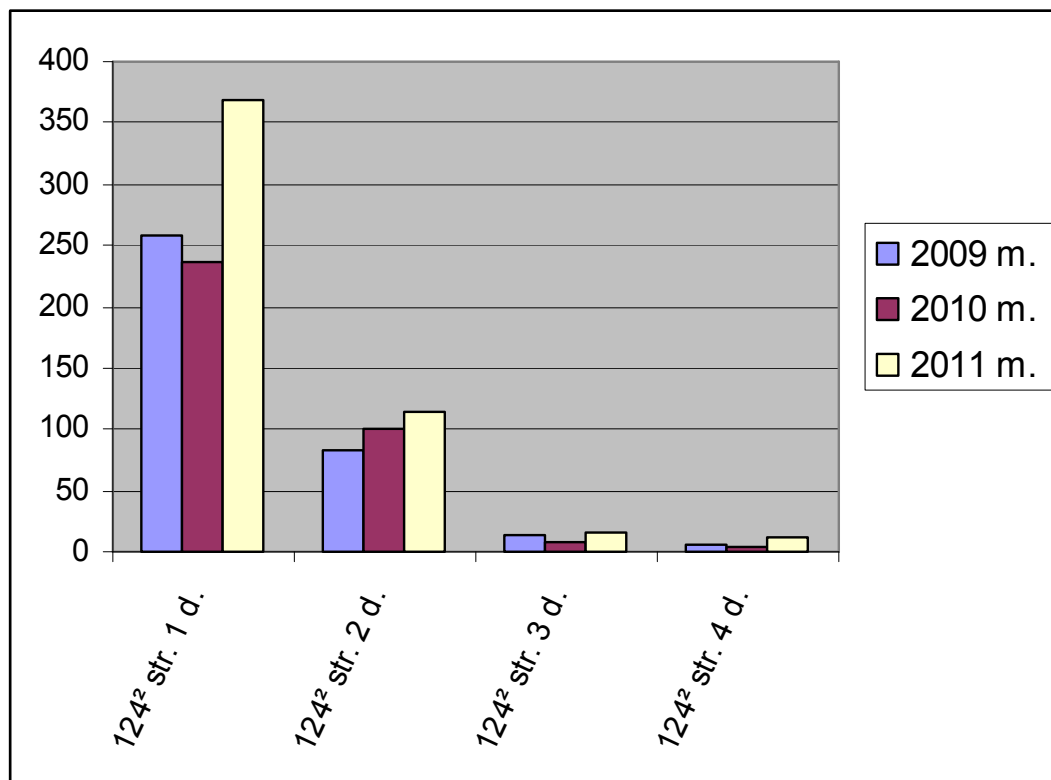
²⁰ Lietuvos Vyriausiasis Administracinis Teismas byla Nr. N⁴⁴⁴-212/2009 2009 m. sausio 30 d. Vilnius.

²¹ Lietuvos Vyriausiasis Administracinis Teismas byla Nr. N⁴⁴⁴-520/2011 2011 m. vasario 18 d. Vilnius.

PAVOJINGO IR CHULIGANIŠKO VAIRAVIMO PAŽEIDIMŲ STATISTINIŲ DUOMENŲ ANALIZĖ

Išnagrinėjus Lietuvos kelių policijos tarnybos ataskaitas apie eismo priežiūrą 2009 – 2011 metais šalyje nustatyta, kad pagal ATPK 124² straipsnio (pavojingas ir chuliganiškas vairavimas) pažeidimai sudaro vidutiniškai 0,1 procento nuo visų užfiksuotų pažeidimų. Per tris pastaruosius metus užfiksuota 1219 pažeidimų, tai yra vidutiniškai 406,3 pažeidimo per metus. Absoliutūs skaičiai nėra labai dideli, bet atsižvelgiant į tai, kad pažeidimai laikomi sunkiais ir jie turi tendenciją didėti, tai nusižengimų yra pakankamai daug. Išsami analizė rodo, kad 2009 – 2011 metais nustatytas toks pažeidimų skaičius (1 pav.):

- Transporto priemonių vairavimas, vienu metu ar paeiliui padarant kelis eismo taisyklių pažeidimus, keliančius grėsmę eismo saugumui, taip pat Kelių eismo taisyklių pažeidimas, sukėlęs pavojingą situaciją (ATPK 124² str. 1 d.) – 864 pažeidimai, tokie patys pažeidimai padaryti neblaivių asmenų (ATPK 124² str. 3 d.) – 36 pažeidimai;
- Chuliganiškas vairavimas, tai yra kelių eismo taisyklių pažeidimas dėl chuliganiškų paskatų (ATPK 124² str. 2 d.) – 297 pažeidimai, toks pats pažeidimas padarytas neblaivių asmenų (ATPK 124² str. 4 d.) – 20 pažeidimų.

1 pav. 2009 – 2011 m. užfiksuotų pažeidimų, pagal įvairias ATPK 124² str. dalis, skaičius

Analizuojant kasmetinius šių pažeidimų pasireiškimus, nustatyta, kad:

2009 metais pagal ATPK 124² str. iš viso nustatytas 361 KET pažeidimas. Iš jų 272 nustatyti pavojingo vairavimo atvejai ir 89 – chuliganiško vairavimo atvejai. Daugiausia užfiksuota vairuotojų padarytų Kelių eismo taisyklių pažeidimų (168 pažeidimai), sukėlusių pavojingą situaciją, tai yra privertusių kitus eismo dalyvius staigiai keisti judėjimo greitį, kryptį arba imtis kitokių veiksmų savo ar kitų žmonių saugumui užtikrinti.

2010 metais daugiausia nustatyta kelių eismo taisyklių pažeidimų (141 pažeidimai) už ATPK 124² straipsnio 1 dalį, t.y. vairuotojų padaryti Kelių eismo taisyklių pažeidimai, sukėle pavojingą situaciją. Lyginant su 2009 m. tai 27 atvejais mažiau užfiksuota pažeidimų. Kiek mažiau (96 pažeidimai) nustatyta už to paties ATPK straipsnio ir tos pačios dalies pažeidimą, t.y. transporto priemonių vairavimą, vienu metu ar paeiliui padarant kelis eismo taisyklių pažeidimus, keliančius grėsmę eismo saugumui. Tai 5 atvejais daugiau negu 2009 metais. 2010 metais, chuliganiško vairavimo atvejų nustatyta 56, t.y. 27 mažiau negu 2009 m.

2011 metais nagrinėjamos rūšies pažeidimų padaugėjo. Iš viso išaiškinta 510 pažeidimų, t.y. 47 procentais daugiau negu 2010 metais. Daugiausia, (368 pažeidimai) nustatyta pažeidimų už pavojingos situacijos sukėlimą arba vienu metu ar paeiliui padarant kelis eismo taisyklių pažeidimus keliančius grėsmę eismo saugumui. Lyginant su 2010 metais padaugėjo 31 atveju, su 2009 metais – 9 atvejais. Chuliganiško vairavimo atvejų užfiksuota 114, t.y. 14 atvejų daugiau negu 2010 metais ir 31 – negu 2009 metais.

Šios rūšies pažeidimų skaičiaus didėjimas galimai susijęs su eismo dalyvių drausmės ir vidinės kultūros mažėjimu bei iškreiptu supratimu apie transporto priemonės paskirtį ir panaudojimą. Viena iš pažeidimų gausėjimo priežasčių galima ir policijos pareigūnų kvalifikacijos didėjimas.

TYRIMO REZULTATAI IR JŲ ANALIZĖ

Chuliganiškas ir pavojingas vairavimas yra sunkiai suprantamos sąvokos. Administracinių teisės pažeidimų kodekse šios sąvokos yra apibūdinamos iš dalies. Asmenys, pažeidę ATPK esančias normas, kurios reglamentuoja chuliganišką ir pavojingą vairavimą, šių aplinkybių gana dažnai nesupranta.

Tyrimas buvo atliekamas 2012 metų sausio – kovo mėn., naudojant anketavimo metodą. Anketoje buvo pateikta 10 klausimų asmenims turintiems vairuotojo pažymėjimą. Dalis asmenų prisipažino, kad buvo bent kartą bausti už chuliganišką ar pavojingą vairavimą. Apklausoje dalyvavo 125 žmonės: 47 moterys ir 78 vyrai. Jų amžius pagal apklausos

duomenis pasiskirstė sekančiai: 1% respondentų nurodė, kad jų amžius yra iki 18 metų, 70,1% – 18 – 25 metų, 23,7% – 26 – 45 metų, 3,1% – 46 – 65 metai ir 2,1% nurodė daugiau kaip 65 metus. Respondentų vairavimo stažas atliktos apklausos duomenimis yra toks: 39,2% asmenų nurodė 1 – 2 metus, taip pat 39,2% nurodė – 3 – 6 metus, 10,3% – daugiau nei 10 metų, 6,2% apklaustųjų nurodė iki 1 metų vairavimo stažą, o 5,2% respondentų teigė turintys 7 – 9 metų vairavimo patirtį. Taigi, apklausoje dalyvavo daugiausia jauni (18 – 25 metų), turintys nedidelę vairavimo patirtį (vidutiniškai 1 – 6 metų) asmenys.

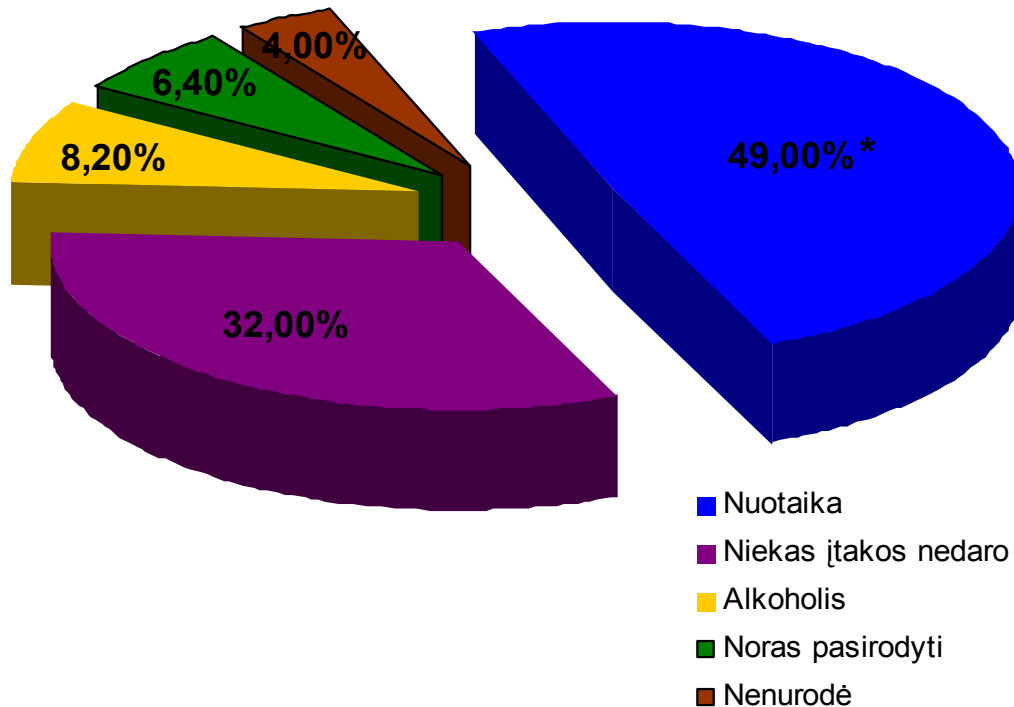
Į klausimą „Ar Jums pakanka informacijos apie vairuotojo pareigas kelyje“ 93,8% respondentų atsakė, kad pakanka, 6,2% nurodė, kad jiems nepakanka šios informacijos. Paprašyti apibūdinti pavojingo ir chuliganiško vairavimo sąvokas teisingai ar pakankamai suprantamai chuliganiško vairavimo apibrėžimą pateikė 32% respondentų, negalėjo apibūdinti chuliganišką vairavimą 68%, pavojingą vairavimą teisingai įvardino 35,1% respondentų, negalėjo įvardinti 64,9%. Informacijos apie atsakomybę už chuliganišką ir pavojingą vairavimą 30,9% respondentų nurodė, kad pakanka, o 69,1% atsakė, kad nepakanka šios informacijos. Taigi, iš šių gautų duomenų matyti, kad vairuotojams daugiausia pakanka informacijos apie vairuotojo pareigas kelyje. Tačiau apie chuliganiško ir pavojingo vairavimo apibūdinimą bei atsakomybę respondentai gauna informacijos nedaug.

Į klausimą „Ar esate susipažinę su Administracinių teisės pažeidimų kodekso nuostatomis, reglamentuojančiomis atsakomybę už chuliganišką ir pavojingą vairavimą“ respondentai atsakė taip: 14,4% respondentų yra gerai susipažinę su ATPK nuostatomis, reglamentuojančiomis atsakomybę už chuliganišką ir pavojingą vairavimą, 48,5% respondentų yra susipažinę su šiomis ATPK nuostatomis, tačiau žino ne viską ir 37,1% apklaustųjų nežino nieko apie šias nuostatas. Galima teigti, kad didžioji dalis respondentų yra susipažinę su atsakomybe, kuri kyla už pavojingą ir chuliganišką vairavimą.

Į klausimą „Ar yra tekę vairuoti transporto priemonę nesilaikant Kelių eismo taisyklių reikalavimų“ respondentai atsakė: 49,5% kelių eismo taisyklių dažnai nesilaiko, 43,2% šių taisyklių nesilaiko kartais. 1% respondentų visada nesilaiko šių taisyklių, o 6,3% laikosi kelių eismo taisyklių. Taigi, iš šių gautų duomenų matyti, kad respondentai nesilaiko kelių eismo taisyklių (kartais, dažnai) ir tik maža dalis respondentų nurodė, kad niekada nepažeidinėja KET.

Į klausimą „Kokios priežastys Jus įtakoja nesilaikyti Kelių eismo taisyklių“ didžioji dauguma respondentų nurodė, kad tam įtakos turi nuotaika (49,60%, $p < 0,01$). KET pažeidinėjimus iššaukiantys veiksniai parodyti 2 pav. Šią priežastį dažniausiai nurodo jauno

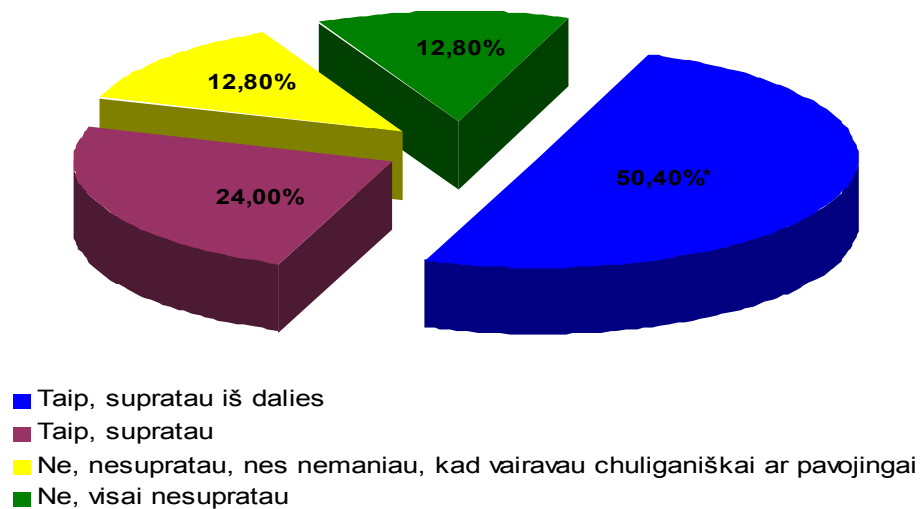
amžiaus asmenys. Manytina, kad tai amžiaus tarpsnis kai dar pilnai nesusiformavusi asmenybė, kuriai būdingi dažni nuotaikos svyravimai iššaukiantys neigiamus poelgius.

2 pav. Veiksniai lemiantys KET pažeidimus.

* $p < 0,01$, lyginant pasirinkusius atsakymą „Nuotaika“ su pasirinkusiais kitus atsakymus

Į klausimą „Ar teko būti nubaustam už chuliganišką ar pavojingą vairavimą“ 61,9% respondentų atsakė, kad buvo bausti už šį pažeidimą, o 38,1 % respondentų atsakė, kad nebuvo bausti. Tyrimo duomenys rodo, kad didesnė dalis apklaustųjų nebuvo bausti už chuliganišką ar pavojingą vairavimą.

3 pav. Respondentų supratimas, kodėl buvo bausti už chuliganišką ar pavojingą vairavimą.

* $p < 0,001$, lyginant pasirinkusius atsakymą „supratau iš dalies“ su pasirinkusius kitus atsakymus.

Atsakymų analizė rodo, kad statistiškai patikimai vyravo atsakymas, jog jie tai suprato tik iš dalies (50,4%, $p < 0,001$). Svarstytinios kelios šio reiškinio priežastys:

- 1) yra per menkos jų žinios apie saugų eismą,
- 2) jie per daug pasitiki savo jėgomis saugiai valdyti transporto priemones ekstremaliose, dirbdinai susikurtose, sąlygose,
- 3) naiviai galvoja apie absoliutų nebaudžiamumą ar galimybę išvengti atsakomybės ir panašiai.

Palyginome gautus atsakymus į pirmą anketos klausimą su sekančiu klausymu, būtent: „Jūsų manymu, kas daro įtaką vairuotojams, vairuoti chuliganiškai ir pavojingai“, respondentai atsakė: 40,2% įtaką daro vairuotojo amžius, 26,8% nurodė, kad įtaką daro vairuotojo noras pasirodyti prieš kitus, 18,6% respondentų mano, kad įtaką vairuotojams daro alkoholis, 13,4% mano, kad įtaką daro vairuotojo vairavimo stažas ir tik 1% mano, kad tokiam elgesiui niekas nedaro įtakos. Analizė rodo, kad chuliganiškam ir pavojingam vairavimui daugiausia įtakoja amžius.

IŠVADOS

Teisės aktų analizė rodo, kad pavojingas vairavimas - tai transporto priemonių vairavimas, vienu metu ar paeiliui padarant kelis eismo taisyklių pažeidimus, keliančius grėsmę eismo saugumui, taip pat Kelių eismo taisyklių pažeidimas, sukėles pavojingą situaciją. Pavojingas vairavimas yra grėsmingas vairavimas, kito eismo dalyvio atžvilgiu, sukeltiant tokias situacijas, kurių pasekmė gali būti turto apgadinimas, sveikatos sutrikdymas ar net gyvybės atėmimas.

Tyrimo duomenys rodo, kad mūsų tirtame kontingente vyravo 18-25 metų amžiaus asmenys, turintys 1-6 metų vairavimo stažą. 93,8% respondentų teigė, kad informacijos apie vairuotojo pareigas kelyje pakanka, tačiau nepakanka informacijos apie chuliganišką ir pavojingą vairavimą, ir nepakankamai turi žinių apie numatytą atsakomybę už chuliganišką ir pavojingą vairavimą (susipažinę yra 30,9%). Dauguma respondentų, apie ATPK nuostatas, reglamentuojančias chuliganišką ir pavojingą vairavimą, žino nedaug arba visai nežino. Tik 14,4% respondentų teigė, kad yra gerai susipažinę su ATPK nuostatomis reglamentuojančiomis atsakomybę už chuliganišką ir pavojingą vairavimą. Didžioji dauguma respondentų nurodė, kad KET reikalavimus pažeidinėja dažnai arba kartais. Pusei visų

apklaustųjų respondentų, pažeidinėti KET, daro įtaką nuotaika. Respondentai, kurie buvo bausti už chuliganišką ir pavojingą vairavimą, ne visi suprato kodėl už tai yra baudžiami. Keturi pagrindiniai veiksniai skatinantys vairuotojus vairuoti chuliganiškai ir pavojingai, respondentų nuomone yra: vairuotojų amžius, vairavimo stažas, alkoholis, noras pasirodyti prieš kitus.

Manytina, kad daugelio asmenų, ypač jauno amžiaus, supratimas apie pavojingą ir chuliganišką vairavimą ir tokio vairavimo pasekmes yra nepakankamas. Tikėtina, kad šiuo klausimu didesnę indėlį turėtų įnešti vairavimo mokyklos ir plati švietėjiška veikla vykdoma per žiniasklaidos priemones.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas, Vilnius, 2009;
2. Kelių eismo taisyklės, Vilnius, 2010;
3. Lietuvos Vyriausiasis Administracinis Teismas byla Nr. N⁴⁴⁴-665/2011, 2011 m. kovo 4 d., Vilnius;
4. Lietuvos Vyriausiasis Administracinis Teismas byla Nr. N⁴⁴⁴-3072/2010, 2010 m. gruodžio 23 d., Vilnius;
5. Lietuvos Vyriausiasis Administracinis Teismas byla Nr. N-261-7932/2010, 2010 m. gruodžio 2 d., Vilnius;
6. Lietuvos Vyriausiasis Administracinis Teismas byla Nr. N⁵⁷⁵-4414/2009, 2009 m. rugsėjo 18 d., Vilnius;
7. Lietuvos Vyriausiasis Administracinis Teismas byla Nr. N-261-2790/2009, 2009 m. gruodžio 4 d., Vilnius;
8. Lietuvos Vyriausiasis Administracinis Teismas byla Nr. N⁶²-2925/2010, 2010 m. vasario 12d., Vilnius;
9. Lietuvos Vyriausiasis Administracinis Teismas byla Nr. N⁴⁴⁴-212/2009, 2009 m. sausio 30 d., Vilnius;
10. Lietuvos Vyriausiasis Administracinis Teismas byla Nr. N⁴⁴⁴-520/2011, 2011 m. vasario 18 d., Vilnius

AGGRESSIVE (ROWDY) AND DANGEROUS DRIVING, AS A VIOLATION OF ROAD RULES, EVALUATION

Valentinas Tumas
Mykolas Romeris University

Summary

Dangerous driving and especially the road rage (aggressive driving) is assigned to the roughest road traffic offenses, and the prevailing public opinion on this phenomenon is not adequate or even contrary to the rule of law. We believe that it is appropriate to do a research which would determine citizens' viewpoint and experience, so in the future we could control the spread of dangerous and aggressive driving. In this study, we tried to reveal the phenomenon of dangerous and aggressive

driving by the rule of law aspects. There was searched for the most characteristic examples of this phenomenon and provided its evaluation.

We have examined the road traffic reports of Police Service of Lithuanian about traffic safety of 2009 - 2011 in the country. We found out that by Administrative Code Article 124² (rowdy and dangerous driving) offenses average about 0.1 percent of all reported violations. Over the past three years, 1219 recorded violations, this is an average of 406.3 violations per year. Absolute numbers are not huge, but given the fact that the violations are serious and they have a tendency to increase, so there are plenty violations.

The survey shows that within our investigation prevailed a contingent of 18-25 years old citizens with 1-6 years of driving experience. 93.8% of respondents said that there is enough information about the driver's duties on the road, but there is a lack of information about the aggressive driving and dangerous driving, and lack of knowledge about responsibility for aggressive and dangerous driving (30.9% are aware). Most of the respondents know a little or nothing at all about Administrative Codes' provisions that regulate aggressive and dangerous driving. Only 14.4% of respondents reported that are familiar with the Administrative Codes' provisions regulating the responsibility for the aggressive and dangerous driving. The majority of respondents indicated that they often or sometimes violate the requirements of Road Rules. For half of all respondents the mood has influence for violating Road Rules. Some respondents who were penalized for aggressive and dangerous driving hadn't understood why they were punished for it. There are four main factors encouraging drivers to drive dangerously and aggressively, respondents included the following: driver's age, driving experience, alcohol, the desire to show off.

It is assumed that for many people, particularly young age, the awareness of dangerous and aggressive driving and the consequences of driving are not sufficient. It is likely that the study will indoctrinate the public with the existing problem and we believe that the driving schools should pay a greater attention to this issue as well as extensive educational activities carried out through the media.

Keywords: road rules, road safety, rowdy driving, dangerous driving.

Valentinas Tumas *, Mykolas Romeris universiteto Policijos veiklos katedros lektorius. Mokslinių tyrimų kryptys: eismo saugumo keliuose tyrimas

Valentinas Tumas *, lecturer of Police Activities Department, Public Security Faculty of Mykolas Romeris university.
Research interests: road safety analysis.